

VAATIVAT EROT ASIANTUNTIJARYHMÄ – monialainen konsultaatioryhmä ammattilaisen tukena hyvinvointialueella

Sisä-Suomen Osaamis- ja tukikeskus (OT) hanke 2022-2023
Täydentävää tukea ja koordinaatiota lapsiperhepalveluiden erityisen vaativiin tilanteisiin

kehittämisasiantuntija Noora Aarnio

kehittämisasiantuntija Mimosa Koskimies

kehittämisasiantuntija Tiina Civil

projektikoordinaattori Sanna Ylistenniemi

VAATIVAT EROT ASIAANTUNTIJARYHMÄ

- Monialainen konsultaatioryhmä ammattilaisten tukena hyvinvointialueella

- Sisä-Suomen OT hankkeessa kehitettiin vaativia eropalveluja hyvinvointialuekohtaisesti sekä yhteistyöalue (YTA) tasoisesti.
- Ennen OT-hanketta Pirkanmaalla toimi jo Eroperheiden konsultaatiotyöryhmä ja Kanta-Hämeessä Huoltoriitatyöryhmä. Etelä-Pohjanmaalle perustettiin hankkeen aikana Eroperheiden konsultaatioryhmä ammattilaisille.
- Hankkeessa kehitettiin yhdessä ammattilaisten kanssa jo olemassa olevia vaativien erotilanteiden tukirakenteita (Pirha, OmaHäme), luotiin uusi tukirakenne (HyvaEp) vaativiin erotilanteisiin, verkostoititiin ja koulutettiin Sisä-Suomen erotyötä tekeviä ammattilaisia ja yhdenmukaistettiin alueen asiantuntijaryhmien toimintatapoja ja -periaatteita.
- Tähän diaesitykseen on koottu keskeisiä asioita, joita kannattaa huomioida monialaisen erokonsultaatioiden kehittämisessä tai vaativien erotilanteiden työryhmän perustamisessa.
- <https://blogi.thl.fi/vaativissa-erotilanteissa-tarvitaan-ammattilaiselta-erityista-osaamista-ja-tiivista-tukea-kaikille-osapuolille/>

VAATIVAT EROT ASiantuntijaryhmä

- Monialainen konsultaatioryhmä ammattilaisten tukena hyvinvointialueella

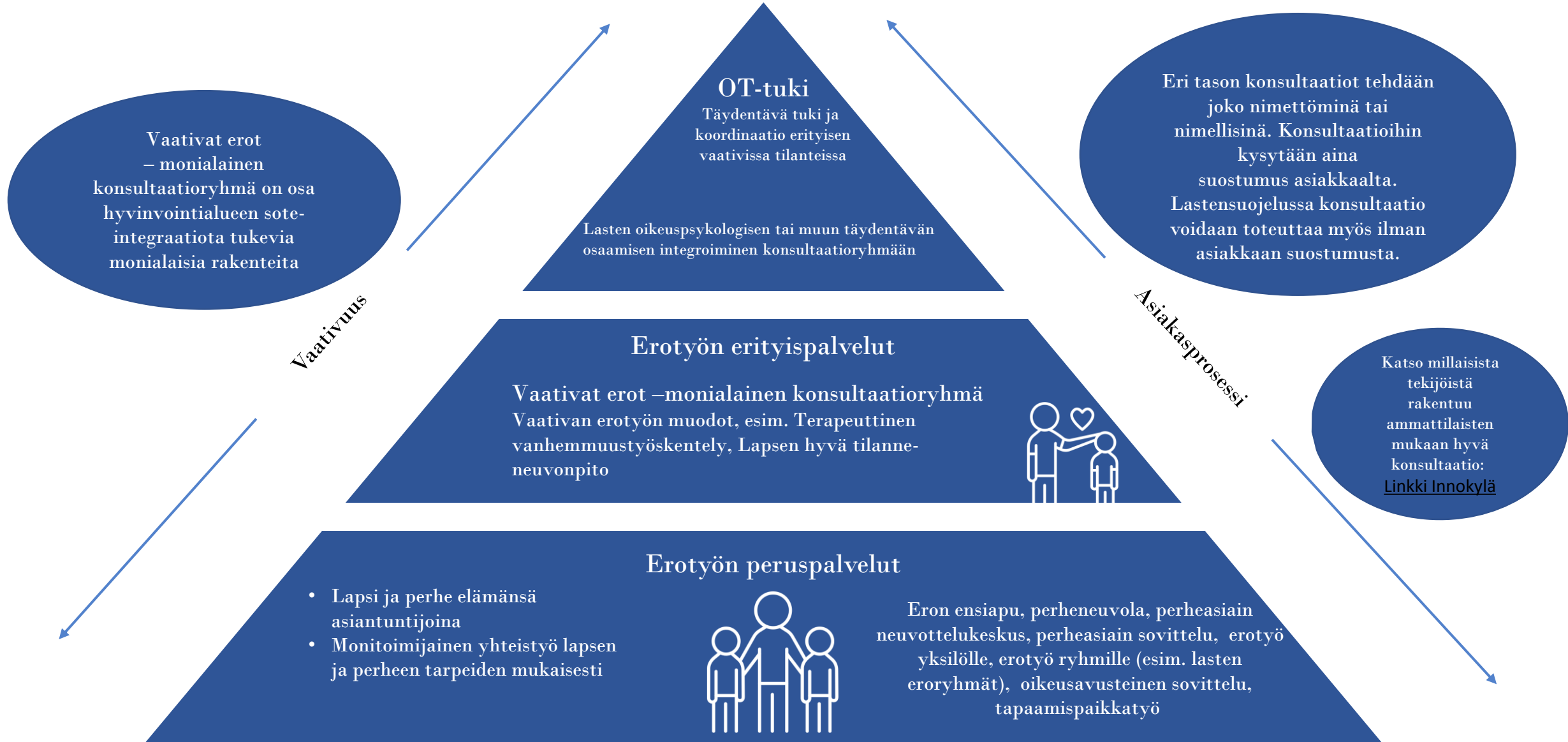
- Vaativat erot on tunnustettu OT-kehittämisen teemaksi aiemmassa kehittämistyössä (Yliruka ym. 2018; Halila ym. 2021).
- Tämä esitys pohjaa aikaisemman OT kehittämisen lisäksi myös seuraaviin kokonaisuuksiin:
  - **Vaativan erotyön käsikirja.** Vaitomaa, J. & Muukkonen, T. & Rautio, S. (2021) Vaativan erotyön käsikirja. Ensi- ja turvakotien liitto. [Vaativan erotyön käsikirja by Ensi- ja turvakotien liitto - Issuu](#)
  - **Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta nettisivut, THL.** [Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta - THL](#)
  - **Etelä-Pohjanmaan lastensuojelun 14§ mukainen moniammatillinen systeeminen asiantuntijaryhmä.** [Lastensuojelun moniammatillinen asiantuntijaryhmä Etelä-Pohjanmaalla | Innokylä \(innokyla.fi\)](#)
  - **Sisä-Suomen Barnahus –hankkeen monialaisen arviointityöryhmän toiminta ja kehittäminen.** [Barnahus](#)

Lähteitä:

Halila, R. & Hoikkala, S. & Malja, M. & Tapiola, M. (toim.) (2021) Lasten ja nuorten vaativimpien palveluiden osaamis- ja tukikeskuksia valmisteleavan työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 18/2021.

Yliruka, L. & Vartio, R. & Pasanen, K. & Petrelius, P. (2018) Monimutkaiset ja erityistä osaamista edellyttävät asiakastilanteet sosiaalityössä: Valtakunnallisen kyselyn tuloksia. THL työpäpaperit 16/2018.

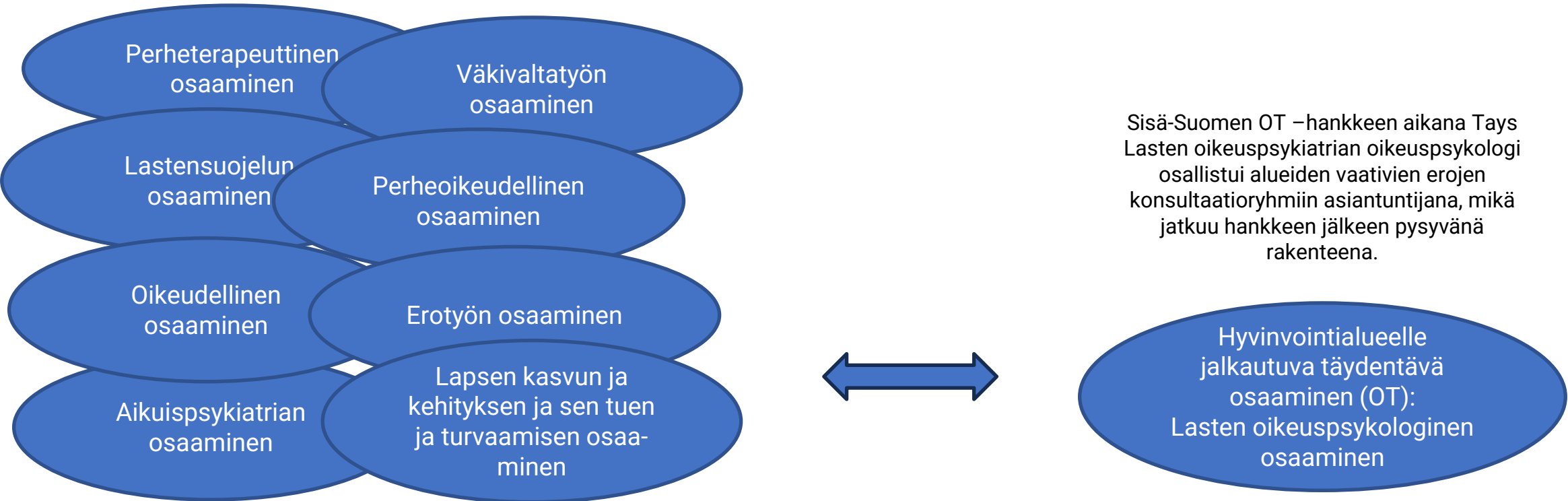
Eropalveluiden porrasteisuus

Konsultaatioryhmän osaaminen ja kokoonpano

Sisä-Suomen OT-hankkeessa havaittiin, että konsultaatioryhmissä hyvä olla seuraavanlaista osaamista.

Sisä-Suomen hyvinvointialueiden vaativien erotilanteiden konsultaatioryhmissä huomioidaan osaamisen tarpeet erilaisin kokoonpanoin.

Asiantuntijoina eri ryhmissä on edustajia seuraavilta tahoilta: perheneuvola, lapsiperheiden sosiaalityö, lastensuojelun sosiaalityö, perheoikeudelliset palvelut, perheasiain neuvottelukeskus, kriisi- ja väkivaltatyö, erotyö (Ensi- ja turvakotien liitto), oppilashuolto, kouluterveydenhuolto, lasten psykiatria, aikuispsykiatria. Lakimiesedustus on ryhmissä joko kiinteänä jäsenenä tai kutsuttuna tarvittaessa. Kaikilla konsultaatioryhmillä on puheenjohtaja/koordinaattori.

Konsultaation prosessi

Ennen konsultaatiota:

Ammattilainen kysyy asiakkailta luvan nimettömään konsultaatioon.

Ammattilainen varaa ajan konsultaatioon joko suoraan ryhmän vetäjältä tai nettiajanvarauksena.

Parhaimman hyödyn konsultaatiosta saa, kun ryhmän koordinaattori ja konsultaation pyytäjä käyvät tarkentavan keskustelun asiakastilanteesta. Tämä varmistaa konsultaation kohdentumisen oikealla tavalla.

Ammattilainen sopii keitä muita hänen lisäksi osallistuu konsultaatioon. Suositus: perheen ympärillä toimivat keskeiset ammattilaiset.

Ammattilainen tarjoaa huoltajille mahdollisuutta tuoda oma kirjallinen viestinsä konsultaatioon.

Ammattilainen täyttää esitietolomakkeen ja lähettää sen sekä mahdolliset perheen viestit konsultaation vetäjälle/koordinaattorille salattuna sähköpostina.

Konsultaatiotilanteen rakenne:

1. Työryhmän tarkoituksen ja toimintaperiaatteiden, konsultaation rakenteen ja työryhmän jäsenten esittely sekä ajankäytöstä sopiminen.

2. Ammattilaisen tilannekuvaus sekä mihin kysymyksiin ammattilainen erityisesti toivoo tukea, apua, liiakadusta, uutta ymmärrystä.

3. Konsultaatioryhmän jäsenten tarkentavat kysymykset konsultaation pyytäjälle.

4. Konsultaatioryhmän reflektio ja alustavat hypoteesit

5. Konsultaatioryhmän riskiarvio reflektion ja hypoteesien pohjalta

6. Työskentelysuunnitelman laatiminen reflektion, hypoteesien ja riskiarvion pohjalta.

7. Konsultaation pyytäjien riskiarvio ja kommentit.

8. Konsultaation suullinen arviointi

Konsultaation jälkeen:

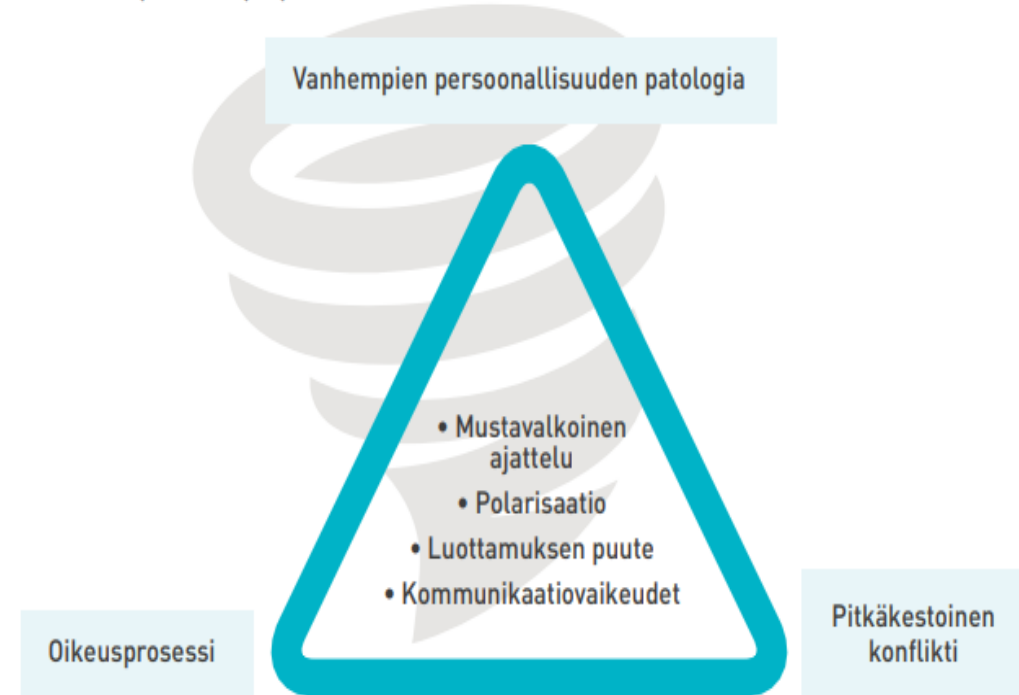
Koordinaattori lähettää konsultaatioryhmän jäsenille muistion kommenteille.

Koordinaattori lähettää korjatun muistion konsultaatiopyynnön esittäneelle ammattilaiselle.

"Täydellisen myrskyn" taltuttaminen

- Konsultaatioryhmässä tunnistetaan, että jumiutuneessa tilanteessa saattaa olla kyse pitkäkestoisen konfliktin, vanhempien persoonallisuuden piirteiden ja oikeusprosessien synnyttämästä tilanteesta, jossa nämä tekijät vahvistavat toisiaan ("täydellinen myrsky").
- Tällaisessa tilanteessa tyypillistä voi olla mustavalkoisen ajattelun, polarisaation, luottamuksen puutteen ja kommunikaatiovaikeuksien ilmeneminen. Edellä mainitut piirteet voivat ilmetä perheenjäsenten välillä ja ne voivat laajeta myös ammattilaisten välille.
- Konsultaatioryhmässä on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, miten eri toimijoiden välistä yhteistoimintaa voidaan vahvistaa ja miten luottamusta voitaisiin lisätä.

Kuva 2. Täydellinen myrsky

22.2.2024

Vaativan erotyön käsikirja: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/digi_etl_vaativa_erotyo_2021_sivuttain

Riskinarvio vaativassa erotilanteessa osana monialaisen konsultaatioryhmän toimintaa 1/3

Riskinarviointi vaativassa erotilanteessa:

- Riskinarvioinnin tavoitteena on suojella lasta kaikenlaiselta väkivallalta, turvata lapselle turvalliset ihmissuhteet ja kasvuympäristö, turvata lapselle turvalliset tapaamisympäristöt, antaa lapselle turvan kokemus, turvata lapsen edun mukaiset sopimukset ja päätökset ja tarkoituksenmukaiset tuki- ja hoitopolut.
- Arvioinnissa on tärkeää erottaa toisistaan lapsen henkinen kaltoinkohtelu, hetkellisesti toimimaton vanhemmuus erokriisin keskellä, lapsen käyttäminen väkivallan ja vainon välineenä entistä puoliso kohtaan sekä se, milloin yhteydenotoissa on kyse tarpeellisesta lasten asioiden hoitamisesta vanhempien välillä.
- Lapsen hyvinvointia uhkaavat riskitekijät jäävät tunnistamatta ja tarkoituksenmukainen apu saamatta, jos tilannetta lähestytään vain vanhempien välisenä riitana.
- Riskinarvioinnin tavoitteena on suojella lasta kaikenlaiselta väkivallalta, turvata lapselle turvalliset ihmissuhteet ja kasvuympäristö, turvata lapselle turvalliset tapaamisympäristöt, antaa lapselle turvan kokemus, turvata lapsen edun mukaiset sopimukset ja päätökset ja tarkoituksenmukaiset tuki- ja hoitopolut.
- Systemaattinen ja moniammatillinen riskinarviointi varmistaa, että esimerkiksi väkivalta, lapselle vahingollinen vanhemmuus tai lapsen tarve suojeluun eivät jää tunnistamatta. Riskinarvioinnilla voidaan parhaimmillaan ehkäistä erokonfliktin tai väkivallan pitkittyminen ja syveneminen, jopa lapsi- ja perhesurmat.

Lähde: THL nettisivut: [Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta - THL](#)

Lisätietoa: [Marak-moniammatillinen riskinarviointi](#), Stenroos, Paula & Vaitomaa, Johanna (2021.) Lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavien riskitekijöiden arviointi. Teoksessa Vaitomaa, Johanna, Muukkonen, Tiina & Rautio, Susanna (toim.) [Vaativan erotyön käsikirja](#). Ensi- ja turvakotien liitto., Mason, Barry (2015). Towards Positions of Safe Uncertainty. The Journal of Solution Focus in Organisations, Volume 7, Number 1, May 2015, pp. 28–43(16)., Munro, Eileen (2008). Effective Child Protection, 2nd edition, London, Sage.

Riskinarvio vaativassa erotilanteessa osana monialaisen konsultaatioryhmän toimintaa 2/3

On suositeltavaa, että vaativan erotilanteen konsultaatioon sisältyy riskinarviointi. Ensi- ja turvakotien liitto tarjoaa koulutusta riskinarvioinnista vaativissa erotilanteissa.

Riskinarvioinnin prosessi vaativan erotilanteen konsultaatiossa

1. Tunnistetaan riskit ja luodaan moniammatillisen kokonaiskuva millaista apua lapsi ja vanhemmat tarvitsevat.
2. Riskien arviointi tapahtuu asteikolla: 1 = matala, 2 = keskitaso, 3 = korkea. Arvioidaan, kuinka vakavasta riskistä on kysymys lapsen hyvinvoinnin ja turvallisuuden näkökulmasta. Riskien arvioinnissa kiinnitetään huomiota fyysisen kaltoinkohtelun tai väkivallan uhan lisäksi henkiseen kaltoinkohteluun ja lapseen suoraan tai välillisesti vaikuttaviin tekijöihin.
3. Huomioidaan riskien arvioinnissa:
  - Lapselle aiemmin aiheutunut haitta ja potentiaalinen riski
  - Mitä tulevaisuudessa saattaa tapahtua ja
  - Kuinka todennäköisenä riskin uusiutumista voidaan pitää.
4. Asetetaan yhdessä keskustellen tavoitteet ja laaditaan suunnitelma riskien vähentämiseksi. Samalla sovitaan työnjaosta ja prosessin johtamisesta: ketkä työskentelevät perheenjäsenten kanssa ja mitä tukitoimia tai hoitotoimenpiteitä toteutetaan.

Lähde: THL nettisivut: [Vaativat erotilanteet ja eron jälkeinen väkivalta - THL](#)

Riskinarvio vaativassa erotilanteessa osana monialaisen konsultaatioryhmän toimintaa 3/3

Konsultaatioryhmässä voidaan hyödyntää oheista jaottelua tunnistamisen välineenä.

Konsultaatioryhmä voi reflektoida, mitkä piirteet oheisista jaotteluista ovat läsnä konsultaatioryhmään tuodussa asiakasasiassa sekä onko kyseessä korkean turvallisuusriskin vai korkean konfliktitason riskin ero.

Riskejä arvioidaan lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta

1 = matala, 2 = keskitaso, 3 = korkea ja konsultaatioryhmän jäsenet antavat numeerisen arvioin näkemyksestään.

Riskiä arvioidaan nykyhetkessä ja tulevaisuudessa

KORKEAN TURVALLISUUS-RISKIN EROT

- vakava parisuhdeväkivalta ennen eroa
- vakava väkivalta tai sen uhka jatkuu (fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen, pakottava kontrolli, kunniaväkivalta jne.)
- vainoaminen (fyysinen, digitaalinen)
- lapsi vainon välineenä
- lapsen kaltoinkohtelu, lapseen kohdistunut väkivalta, vakava vieraannuttaminen
- lapsen kaappausuhka
- seksuaalirikos tai sen epäily
- itsetuhoisuus, itsemurhalla tai tappamisella uhkailu
- perhesurmariski

KORKEAN KONFLIKTI-TASON EROT

- pitkittynyt konflikti, "umpikuja"
- pitkittynyt huoltoriita, oikeusprosessit
- kommunikaatiovaikeudet, ei kommunikaatiota
- vanhemman tai lapsen psyykinen oireilu
- vieraannuttamistyyppinen käytös
- muu henkinen väkivalta
- kulttuuriset erityispiirteet
- vaativat uusperheiden ongelmat
- päihdeongelma tai muu riippuvuus
- vanhemman tai lapsen neuropsykiatriset ongelmat
- lievä väkivalta, joka on käsitelty tai ei vaikuta hyvinvointiin nyt

Muuta huomioitavaa

- Sisä-Suomessa on havaittu, että ryhmän on hyvä kokoontua vähintään kerran kuukaudessa.
- Ryhmien tapaamisten kesto on ollut vaihteleva. OT-kehittämisessä havaittiin, että yhdelle asiakasasialle on tärkeä varata vähintään tunti. Jos tilanne on erityisen vaativa ja kompleksinen, on ajankäyttöä arvioitava tapauskohtaisesti.
- Sisä-Suomen erotyöryhmissä konsultaatiot toteutuvat nimettöminä.
- Vaativiin erotilanteisiin kytkeytyy usein lähisuhdeväkivaltaa. Tämän vuoksi ryhmissä on tärkeä huomioida hypoteesityöskentely ajatusvääristymien välttämiseksi ja neutraliteetin varmistamiseksi.
- Väkivaltahypoteesin mahdollisuuden vuoksi asiakkaat eivät ole osallistuneet Sisä-Suomen erokonsultaatioryhmien tapaamisiin omassa asiassaan. Jos vanhemmat tai jompikumpi heistä on epäiltynä, vanhemmille ei tule kertoa heränneestä epäilystä ennen keskustelua poliisin kanssa (Esitutkintalaki 805/2011).
- Hyvänä käytäntönä on havaittu vanhempien mahdollisuus toimittaa oma näkemyksensä kirjallisesti konsultaatiota pyytävän ammattilaisen kautta. Ryhmän toimintaa voi kehittää siten, että myös lapsilla olisi mahdollisuus oman näkemyksensä tuomiseen ryhmän käyttöön.
- Hyvänä käytäntönä on, että ryhmän koordinaattorilla on mahdollisuus valmistelemaan keskusteluun konsultaatiota pyytäneen ammattilaisen kanssa. Valmisteleva keskustelu mahdollistaa ammattilaiselle pysähtymisen, jäsentämisen ja kysymyksen fokusoimisen työryhmälle. Tällöin konsultaatioryhmällä on mahdollisuus päästä pidemmälle tapauksen reflektiossa ja konsultaatiota pyytänyt ammattilainen saa monipuolisempia ja tarkempia näkemyksiä hyödynnettäväksi asiakastyössä.

Vaativat erot konsultaatioiden jatkokehittäminen

- Jumiutuneisiin erotilanteisiin tarvitaan konsultaatioryhmän tuen lisäksi työskentelyä. Kanta-Hämeessä hyödynnetään terapeutista vanhemmuustyöskentelyä, johon ohjaututaan konsultaatioryhmän kautta.
- Etelä-Pohjanmaalla käynnistetään vuonna 2024 Lapsen hyvä tilanne neuvonpito- menetelmän pilotointi. [Lapsen hyvä tilanne Innokylä](#)
- Riskinarvioinnin kehittämisen jatkaminen on tarpeen.
- Ryhmän on tärkeä sijoittua hyvinvointialueelle ja verkostoitua myös yhteistyöaluetasoisesti (YTA) näkökulmien laajentumiseksi.
- Tutkimustiedon hyödyntäminen myös jatkokehittämisessä tärkeää.